

УДК 316.776.32/.34(477)

*Микола Сенченко,
директор Книжкової палати України,
професор*

Як відвернути від України негативне інформаційне поле

*Близько Бога
та важко його збагнути.
Але де небезпека, туди і ринуть
сили рятівні.
Німецький поет
Фрідріх Гельдерлін (1770—1843)*

Що з нами відбувається. Важко сьогодні уявити тижневі новини без перерахування різних трагічних випадків, катастроф і бід. Хроніка аварій, вбивств, насильств і вибухів — така сама ознака життя, як сніг або дощ. Чи можна назвати подію екстремальною, якщо вона стала щоденною?

Щоразу після чергової біди у нас виникає запитання: "Хто винний?" Але ми відволікаємося від інших, не менш значущих соціальних і психологічних проблем. Ніхто не замислюється над тим, як довго може зберегти себе в екстремі людська психіка? І що означає в цій ситуації розхитаність "людського чинника", і яка межа людських можливостей та ресурсів? Нарешті, що відбувається з суспільною свідомістю, якщо вона постійно випробовується шоком і струсом?

Усе це несподівано увірвалося в наше життя, трансформувало суспільну свідомість, викликало величезну кількість деструктивних явищ. Надзвичайні ситуації вже перестали бути окремою подією. Тим часом, зайняті національними проектами, інфляцією, газовими "розборками", світською хронікою, ми не встигаємо проаналізувати цю проблему соціологічно, масштабно, з урахуванням усіх наслідків, які можуть бути нею викликані.

Сучасна людина здебільшого споживає інформацію, що має для неї та її здоров'я значення не менше, ніж їжа. Якщо та якісна, добра — у людини здоровий організм, якщо ж ні — результатом такого харчування є хвороба або смерть. Якісна інформація — душа радіє або тужить, а злоякісна — отрута для неї і, як не парадоксально, для тіла. Православ'я стверджує, що будь-яка брехня є гріх, а отже, зло. Особливість сучасної демократії: ми захлинаємося в бруді інформаційного потоку, що невідступно переслідує нас, забиваючи всі частинки нашого мозку. Нас безупинно атакують телевізор, мобільний телефон, реклама, Інтернет, різні ЗМІ, безоплатні газети, що нам вручають при виході з метро; колеги на

роботі, а також ті, хто нас оточує в повсякденному житті, ретранслюють все те саме інформаційне сміття. Наш мозок змушений постійно опрацьовувати величезні масиви шкідливої та брехливої інформації.

Нинішній інформаційний продукт спрямований на підсвідомість людини, щоб керувати і маніпулювати нею. Як правило, у кожному інформаційному вкладенні відповідний духовний елемент або певні ідеологічні складові.

У наукових дослідженнях вчених радянського періоду стверджувалось, що мозок і пам'ять мають властивість забувати (стирати) непотрібну інформацію, однак це є брехня або глибока помилка. Все, що споживається нашим мозком, залишається при нас і ретранслюється на ментальний план. Тому у фахівців, які тривалий час працюють з великими обсягами інформації, під кінець життя з'являються психічні проблеми і розлади. А сьогодні все суспільство мимоволі перетворюється на ненаситних поглиначів інформаційного непотребу. Мозок насичується цими "інформдухами" і, переробивши їх, додає ще й свого сміття, поширюючи віруси, що заражують все навколо.

Для управління сучасним суспільством олігархам, які контролюють засоби масової інформації, потрібно керувати інформаційними потоками — оцифровуючи все навколо, заражуючи навколишній "людський біоматеріал правильним сприйняттям дійсності", "правильною самоідентифікацією", "правильними життєвими установками", "правильним споживанням". "Хто володіє інформацією, той володіє ситуацією". Нинішня держава стає суперсучасним концтабором, де досліді проводять на рівні індивідуальної та масової свідомості з метою тотального управління і контролю.

В умовах, коли на мозок середньостатистичної людини спрямований нескінченний потік найрізноманітнішої запечувальної дезінформації, людською реакцією на світові та внутрішні політичні події є байдужість, цинічність і відчу-

женість. Справжня лавина новин, що висвітлюють аварії на шляхах, убивства, гвалтування, щодня падає на голови людей, послаблює сприйняття ними минулого, теперішнього, майбутнього. Мозок цинічно ковтає цю інформацію, вона не викликає у людини співпереживання і не підштовхує її до внутрішньої мобілізації та дії.

Оцифрована за допомогою ЗМІ жива душа людини, незалежно від національності, стає віртуальною втраатою, як у комп'ютерній грі, де по той бік монітора гинуть мільйони. Але не тільки в комп'ютерних іграх, а й у реальному житті цинічно знищуються цілі народи і держави. Міжнародне право, міжнародні організації, світова дипломатія і міжнародні форуми перетворилися на не більше ніж добре відрежисовані театральні вистави. Приватизуються цілі країни з їхнім суверенітетом і правом голосу у вирішенні міжнародних справ. На фоні тотальної зради з боку національних еліт, прив'язаних до світової закуліси, і таємних суспільств цілі народи перетворюють у зомбі, піддослідний зоопарк або живий серіал "винищи ближнього" для глобальних фінансових ділків.

Українському народу, "підсадженому на голку" невтримного споживання, активно прищеплюють "вірус байдужості" — своя сорочка ближче до тіла, може, пронесе. Їх переконують, навіщо думати про погане завтра, коли сьогодні все відносно добре. Для значної частини українців пияцтво, комфорт і споживання стали нормою. "Влада знає, що робити, наша справа маленька" — так починається зрада.

Люди витрачають енергію, стежачи за політичними і суспільними дебатами в засобах масової інформації, за пішаками-маріонетками на політичній сцені, дивлячись нескінченні серіали. Відбувається вихолощення інформації та фактів шляхом збільшення їхніх потоків (реклама, бігборди, ЗМІ, нові засоби маніпуляції). "Підсівши на голку" політелешоу, переважна більшість співвітчизників вважають: вони розуміють, що відбувається в країні, і це розуміння створює умови для їхнього впливу на рішення державних і суспільних справ. Однак це ілюзія, оскільки все, що відбувається сьогодні на телебаченні, не більше ніж маніпуляція громадською думкою пересічного українця з метою подальшого його поневолення і утримання під тотальним контролем.

Не виняток й ті, хто сьогодні в політиці, — це шгучно, технологічно створені культові ідоли історичних аналогій і суспільних очікувань, які роблять все для того, щоб їм вірили, щоб їх поважали і поклонялися. За допомогою телебачення формуються беззаперечний кумир, котрий, як наполегливо переконують, піклується про вас. Нинішні політики висловлюють на підконтрольному чи оплаченому ними телебаченні те, що ми хочемо почути, вони моделюють зовнішньоісторичні психокультурні каркаси того, що ми хотіли б чекати від України, вони досліджують історичні, культурні, політичні очікування і надії українського народу, відтворюючи міфи, химери, що є різким контрастом до сьогоденної дійсності.

Ми живемо телевізором, отримувана з нього інформація стала нашою духовною їжею. При сприйнятті конкретного політичного персонажа відчувається підсвідоме помилкове відчуття згоди і задоволення. Простежте за своєю реакцією під час трансляції новин — це щоденний гіпноз, спрямований на те, щоб ви собі сказали: "Так, я вірю в те, що ви говорите мені". Нас привчають, щоб ми поголовно довіряли офіційній версії подій, що транслюється по телебаченню перед черговим історичним закланям.

Життя політика прив'язане до підконтрольних олігархам ЗМІ — в них він народжується і в них помирає. Одного

й того самого політика протягом тижня (за допомогою характеру подання інформаційного продукту, рейтингів, "голосу народу") телебачення може зробити ангелом, а може — демоном. Вільні засоби масової інформації — це велика брехня. ЗМІ залежать від грошей і тих, хто їх створює і контролює. Більшість сьогоденних ЗМІ працюють проти нашого народу, його історичних цінностей і пробудження, проти Православної церкви.

Питання не в тому, щоб цілодобово вести телерепортажі про церковні служби, а в тому, аби інформаційні продукти телебачення, радіо, інших ЗМІ та Інтернету в Україні стали еталоном моральності та духовного відродження українського та інших народів незалежно від того, що кричатимуть "демократи" про цензуру й авторитарність влади. Українські ЗМІ повинні стати авангардом духовної та культурно-історичної мобілізації народу. А для цього вони мають, або хоча б мусять прагнути, бути правдивими.

У реальності відбувається тотальне захоплення часу (протягом доби, тижня, місяця, року) для виготовлення інформаційних продуктів, що їх має споживати конкретна людина. Існуюча машина маніпулювання масовою свідомістю калібрує джерела інформації та дозує "правильне" сприйняття інформації. В її споживача, якщо він не обмежує себе (не "накладає" на себе інформаційний піст і не виявляє стриманість у "сприйнятті" інформації), практично відсутній шанс вирватися з поля матриці сприйняття дійсності.

"Телевізор у будинку — немає благодаті в сім'ї" — добре відомий вислів православних старців (зараз те ж саме можна сказати й про інтернетоманію). Телевізор — розмежує батьків і дітей, старших і молодших. Телевізор — це найпотужніший засіб управління і маніпулювання масами. Необхідно відривати себе від цього теледемона, що згубно впливає на нашу свідомість і калібрує у ній, як і у всьому нашому житті, рівень споживацького рабства. Сучасні ЗМІ — це засіб роз'єднання народу, цілеспрямованого придушення совісті, знаряддя неправдивої або напівправдивої інформації. Марними будуть спроби планомірного аналізу і повторної перевірки фактів, що під силу тільки одиницям професіоналів або конкретним дослідницьким групам.

Але як перестати бути рабами?! Спожитий інформаційний продукт, як ми вже говорили, протягом життя нікуди не зникає, не стирається з нашої свідомості, оскільки має ще й духовне підґрунтя. Тобто ми несемо пряму відповідальність за те, які книги, журнали читаємо, які фільми і передачі дивимось, з ким ми спілкуємося. Наше серце і мозок наповнюються "живими духами", які ми ретранслюємо своєму життєвому оточенню. Тому запитання: а хто я такий сьогодні і чи є у мене щось спільне з тим, ким був раніше, кілька років тому? — далеко не риторичне, як і докір близьких, що хтось був раніше сердечнішим, уважнішим, чуйнішим.

Кризіві ситуації. В історії людства можна виділити епохи, коли розвиток був повільним, ледве відчутним. Ще наші пращури у сиву давнину помітили, що вся жива і нежива природа підкоряється певним ритмам. Нині ця динаміка немислимо прискорилась. І це, поза сумнівом, відобразилося і на масово-психологічних процесах.

На думку багатьох дослідників, у минулому столітті відбувся розрив соціального і культурного циклів. Інакше кажучи, в один і той самий соціальний період відбувалася зміна культур. Це, по суті, одна з історичних закономірностей сьогодення. Темпи культурних змін пришвидшилися. У минулому соціальний цикл був набагато коротшим за культурний. Люди, з'явившись на світ, заставали певну структуру культурних цінностей, що не змінювалась протягом багатьох сторіч, регулюючи життя низки їхніх поколінь.

Тепер же упродовж життя однієї людини може змінитися декілька культурних епох. Катастрофічно швидко руйнується звичний устрій життя, відходить у минуле те, що ще недавно було сенсом нашого буття. Змінюються орієнтації, звергаються святині. Рвуться нитки, що пов'язують нас із близькими... Людина залишається самотньою перед небезпекою, що насувається.

Криза — обов'язковий і закономірний етап у розвитку кожної культури. Не подолавши внутрішні колізії, вона не може стати самоідентичною. Тому переломні процеси усередині культури далеко не завжди свідчать про корозію, розпад, крах і тим паче остаточну її загибель. Тобто кризу варто розуміти в тому значенні, яке це слово має в медицині, — важкий перехідний стан. Її сутність — переоцінка і перекомпоновування духовно-змістовного ядра культури. Вона здатна паралізувати культурну динаміку, викликати лихоліття, хворобливі феномени життя. Це може призвести до краху культури в її колишньому вигляді. Але криза нерідко пов'язана з самопізнанням культури, з виявленням її потенціалу, можливостей внутрішнього розвитку. От чому, як свідчить світова практика, народженню нової культури часто передують кризові явища.

Як же розмежувати процвітання культури та її занепад? Чому життя, що творить культуру всередині безперервного історичного процесу, нашттовується на певні перешкоди, глибинні суперечності, що спричиняють кризу? Можна, отже, говорити про процвітаючі культури і про ті, що знаходяться у стадії руйнації. Що ж служить критерієм для такої демаркації? Насамперед, ймовірно, внутрішнє самовідчуття людини усередині культури. Якщо воно психологічно комфортне, гармонійне, говорити про кризу рано. Навпаки, вкрай загострене почуття самотності, крижості та невлаштованості, що народжується в душі людини, говорить про занепад самої культури.

Чи можна звідси зробити висновок, що епоха процвітання — украй рідкісний феномен? Таке твердження було б помилковим. Існують численні культурні епохи, коли у визрілій ідеї розкривається багатющий зміст, реалізується закладений потенціал. Кризові процеси, можливо, знаходяться тут у прихованому стані, проте говорити про якийсь занепад культури передчасно.

Як показують досвід і новітні теоретичні розроблення, різке перетворення цінностей у будь-якому соціумі викликає численні деструктивні процеси. Здається парадоксальним, але якщо раптом виявиться зруйнованою навіть абстрактна картина світу, що існує в головах людей, то виникає кризова ситуація. Що ж говорити тоді, коли несподівано змінюється вся система цінностей, властива тій або іншій культурі, тому або іншому суспільству! Такі зміни відбулися в нашій країні в останнє десятиріччя минулого століття, коли розпочався перехід до ліберального капіталізму.

Спостерігаючи за процесами, що характерні для багатьох країн світу, можна дійти висновку, що сьогодні зі свідомості людей витісняється все, що не має відношення до матерії та є намаганням змусити людину повністю ототожнювати себе з власним тілом. Такий спосіб життя стає причиною стресів, фізичної слабкості, хвороб, нестабільності у взаєминах людей, міжособових відносинах, емоційних і ментальних порушень і, насамперед, почуття незахищеності перед страхіттями, що нам загрожують. Симптоми все чіткіше проявляються. Духовна орієнтація свідомості втрачається. І ніхто не несе відповідальності за такий розвиток суспільства. Нас нав'язливо переконують: усе відбувається "само собою", так уже складається життя, інше й уявити важко.

Російський філософ М. Лосський писав: "У суспільному житті кожна реформа, іноді навіть і незначна, будь-яке сміливе підприємництво може призвести до ускладнень і небезпек, що спричиняють страждання або загибель людей..."¹.

Ми не помічаємо, що навіть найпростіше адміністративне рішення влади викликає цілий ланцюжок наслідків, які сплітаються в тугий вузол і створюють граничний екстрим. Навіть на перший погляд бездоганна Болонська угода виявила комплекс надзвичайних ситуацій, що торкаються не тільки всієї системи освіти, а й культури загалом. А відміна пільг чи пенсійна реформа? Реформи у сфері житлово-комунального господарства?

Які, власне кажучи, психологічні резерви народу, нації, країни, що знаходиться у вирі надзвичайних ситуацій? Чи є з цього приводу хоч якісь напрацювання — нариси, сценарії, робочі матеріали, соціально-психологічні дослідження? Чи цікавлять ці питання політичні партії, які готують вступити в змагання?

Застереження, пророцтва, очевидні знамення не впливають на ритм сучасного життя. Цивілізація неухильно рухається визначеним маршрутом і не змінює свого курсу. Хто не хоче від нього відступати — уряди чи народи? Але в чийих руках кермо? Чому ті небажані негативні впливи все ж таки відбуваються? Логічно було б відповісти так: говорити "ніхто" — неправильно. Цього не хоче лише більшість. Деякі ж — їх зовсім небагато, — схоже, саме цього прагнуть. Кількість таких бажаючих невелика, зате вони дуже могутні...

Тоді сформулюємо запитання точніше: чому ж згубні явища, яких більшість людей не хоче, все ж таки відбуваються? Критична відповідь прозвучала б так: тому, що є сили, здатні чинити вплив, і є багато людей, які підкоряються йому. Ось дві діючі сторони, але кожній з них відведена своя роль. Така нерівна гра називається маніпуляцією, що в дослівному перекладі означає "дія, вчинена з певною метою, махінація, спрямована на підкорення інших власним інтересам". І вона найкраще вдається тоді, коли люди не усвідомлюють, що ними маніпулюють. Інакше вони стали б опиратися цьому, і довелося б примушувати до дій, які не відповідають їхнім інтересам. Але оскільки управляти вільно "коліщатками", що обертаються, набагато легше, ніж тими, що обертаються примусово, то маніпуляція виявляється набагато дієвішим інструментом влади, ніж змушування.

Світогляд і види влади у суспільних системах. Україна переживає кризу. Але не тільки одна наша країна, суспільна система. Вона охопила людство загалом і всі без винятку панівні системи. Сьогодні ми є свідками пошуку виходу з кризи, з того незавидного становища, в якому опинилося людство.

Справа із нинішніми суспільними кризами виглядає так, що вони відбуваються незалежно від того, будемо ми ринкову чи соціальну економіку, застосуємо ліберальну, капіталістичну, соціалістичну, комуністичну чи інші системи, але нічого не змінюється. Чому? А тому, що причинами кризи чи криз є не самі системи, а, в першу чергу, світогляд людини, який виявляє себе в суспільних системах як форма його реалізації. Всі пошуки виходу з кризи, свідками яких ми є і про які ми слухаємо та читаємо, є поверховими чи навіть несерйозними. Складається враження, що всі комбінації навколо побудови "демократичного суспільства", "здорової демократії", "європейського вибору" тощо, ведуть до

¹ Лосский Н. О. Условия абсолютного добра / Н. О. Лосский. — М., 1991. — С. 198.

боротьби за владу, заради неї і власного збагачення. Звісно, від таких підходів не можна очікувати позитивних наслідків на шляху до свободи та самостійності, мирного співіснування і творчого співжиття.

Життя людини не можна зводити до тваринного існування, до боротьби за існування, до пошуку засобів на прожиття. Інакше її варто зарахувати до тваринного світу. Все це не так, бо, як пише український вчений О. Бойдуник, "кожний акт, кожний почин, кожна акція, як і само життя і кожна система, в яку це життя вкладається, мусять мати провідну ідею, мусять мати дійсно становий хребет. Але тим становим хребтом не може бути одна політично-стратегічна доктрина. Вона як акція виростає на стійкій, як криця, твердій основі й провідній ідеї, яка якщо не є, то має стати змістом життя людини. Відійти у вічність людина готова лише за ідею, в яку вірить, як у вічну правду"².

Такою вічною правдою не є і не може бути жодна політично-стратегічна доктрина. Тому потрібна головна, провідна ідея, яка мусить мати філософське обґрунтування. З цього випливає один правильний висновок. Становим хребтом для будь-якої боротьби може бути лише ідеологія, що спирається на світогляд.

Що ж являє собою світогляд? У кожного з нас є періоди, коли ми задумуємось над питаннями початку життя і цілеспрямованості в світі, сенсу і мети життя кожної людини, як поводити себе, як організувати співжиття з іншими людьми і чим керуватися в житті. Такі запитання є нічим іншим як свідомим чи несвідомим пошуком світогляду. І даючи на них відповіді, кожна людина стає будівничим свого власного.

"Сам по собі світогляд, це не містика, ані метафізика, ані тим більше теорія. Світогляд має справу з дуже конкретним і практичним, життєвим питанням. Він дає нам відповідь на питання, що таке світ і яке наше місце і роль у тому світі; вказує нам, як ми повинні влаштувати своє особисте життя і нашої родини; вказує нам, як ми повинні співжити з нашими сусідами, ближчими і дальшими, з якими разом творимо спільноту і з якими такої спільноти не творимо; та в кінці дає нам відповідь на питання, до чого прямуємо"³.

Отже світогляд є основою, фундаментом, на якому будується життя кожної людини і суспільства в цілому. На ньому, як на добре підготовленому ґрунті, народжуються і виростають ідеї, які вказують дорогу до омріяного нами світу, використовуючи гармонійну цілісність ідеї.

У суспільних системах саме світогляд є головним при розбудові структури національної безпеки і, відповідно, держави. Саме він визначає головну гілку державної влади. А вона є не що інше, як реалізована здатність управляти соціальною системою на базі світоглядних, управлінських або інших знань. При цьому повна функція управління реалізується різними видами влади, яких класична форма держави налічує п'ять.

Розглянемо стисло ці види влади.

1. Концептуальна чи світоглядна влада — забезпечує розпізнавання факторів, що впливають на суспільство; формування векторів цілей щодо кожного такого фактора; формування концепції управління для досягнення мети, поставленої перед суспільством. Важливо зрозуміти, що власне світогляд є продуктом розумової діяльності кожної конкретної людини. Його неможливо відділити від неї всупереч її власній волі. Звідси випливає надзвичайно важливий висно-

вок: концептуальна влада — автократична (самовладна) за своєю природою й ігнорує "демократичні" дії тих верств суспільства, що не бажають визнати її автократію. Основною проблемою справді демократичного суспільства є не способи й терміни голосування, а побудова такої соціальної організації, за якої автократія концептуальної влади доступна для всіх, а тому вона й не може стати антинародною. Ось у цьому й полягає коріння демократії.

2. Ідеологічна влада — "одягає" концепцію в привабливі для широких мас форми. В умовах натовпо-елітарного суспільства зміст концепції може бути досить далеким від привабливості форм, у яких вона постає перед суспільством.

3. Виконавча влада — впроваджує в життя концепцію структурно й безструктурно, спираючись на суспільні традиції й законодавство.

4. Законодавча влада — підводить під концепцію чіткі юридичні норми, розбудовуючи матрицю процедур.

5. Судова влада — стежить за дотриманням "законності" в житті суспільства.

Загальна теорія управління стверджує, що для нормальної діяльності держави необхідно мати повний набір функцій управління. Якщо ж у реальному його процесі якась із них відсутня, то управління ведеться не за повним їхнім набором.

Якщо сьогодні в Україні ніде (в тому числі й в Конституції) не сказано про світоглядну владу, то це означає, що здійснюється наддержавне концептуальне управління, або, іншими словами, "ми живемо чужим розумом". Тобто втрачено концептуальну владу. А оскільки без неї управління неможливе, то є підстави стверджувати, що концептуальна влада змінила форму свого існування в сучасному світі, вона є латентною.

Питання світогляду та ідеології для свідомості — одна з найважливіших проблем національної безпеки держави. Тому стаття 15 Конституції України, де записано, що "суспільне життя в Україні ґрунтується на засадах політичної, економічної та ідеологічної багатоманітності. Жодна ідеологія не може визнаватися державою як обов'язкова...", є саме тим інструментом, який на законодавчому рівні "відключив свідомість людей" України і дав агресору можливість на законній підставі проводити свої військові інформаційні операції на території нашої держави. І якщо сьогодні посадові особи, відповідальні за це, ухилилися від вирішення світоглядної й ідеологічної проблем, то вони ризикують зіштовхнутися з лавиноподібним наростанням сили-силенної негативних проблем. Деструктивні процеси, що відбуваються у суспільстві, можуть досягти такого рівня, при якому не вистачить контролюючих і правоохоронних органів для того, аби загнати цього "джина" назад у пляшку.

Тим силам, що здійснюють ці деструктивні заходи на території нашої країни, потрібно усвідомити один дуже важливий закон:

Намагаючись побудувати глобальний управлінський процес на деструктивних принципах, вони мимоволі беруть участь у створенні величезного негативного поля, відтвореного несвідомими рівнями психіки людей, залучених у ці заходи. І енергія цього негативного поля обернеться, насамперед, проти них самих. Таким був механізм загибелі Римської імперії, гітлерівської Німеччини й таким самим буде механізм втрати управління в тих центрах, які ведуть неоголошену війну проти України. І цей механізм уже працює...

Щоб будь-яка маніпуляція стала ефективною, починати потрібно зі свідомості homo sapiens, адже саме свідомість — той центр управління, де ухвалюються рішення: що засвоювати, до чого виявляти цікавість, на що знаходити час. Саме довжина хвилі (частота коливань) власної сві-

² Боярський П. К. Національний солідаризм / П. К. Боярський. (О. Бойдуник). — Львів, 2000. — С. 6.

³ Боярський П. К. Національний солідаризм / П. К. Боярський (О. Бойдуник). — Львів, 2000. — С. 10.

домості людини і визначає те, що вона робить зі своєї волі, а що не робить. І тому маніпулятори, вселяючи людям цілком певні образи і стереотипи мислення, намагаються тим самим програмувати їхню свідомість так, щоб вони спрямовували свою енергію (віру, інтереси, час) на потрібні їм махінатами (нагадаємо, що згідно із "Словником іншомовних слів" у переносному значенні "маніпуляція" трактується як "махінація"⁴) цілі та проекти.

Така точка зору дає нам можливість виразно побачити нашу участь у цій грі — більшість людей хоче того, що їм пропонують: телебачення, газет, розваг, предметів розкоші — всього, що приносить задоволення тощо. Зрештою, такі їхні бажання прямо залежні від багатьох чинників, але все-таки власний стиль життя кожна людина вибирає сама. Я зовсім не збираюся звалювати всю вину на одну зі сторін, а просто аналізую розігрувану на Землі "шахову партію", всі учасники якої вважають, ніби діють правильно і вникають з добрих спонукань.

Маніпулювати людиною можна лише тоді, коли вона не усвідомлює того, що є духовною істотою і має свою духовну природу. Духовний потенціал людини — сприйняття, спомини, володіння астральними енергіями тощо — набагато вищий, ніж сьогодні прийнято вважати. Як свідчать езотеричні джерела, колись первісні люди усвідомлено використовували такі здібності й тому діставали природний доступ до вищих розмірностей. Духовні сили, тонкоречовинна дія на матерію і надчуттєве сприйняття були для них такою самою нормою життя, якими для нас є електрика, телебачення і комп'ютер.

Проте людство втратило ці знання, більше того, "добре інформований" наш сучасник просто не вірить в існування високих розмірностей, паралельних світів (планів) і паранормальних здібностей. Здебільшого це пояснюється впливом "нормальних" наук і релігій, які затято заперечують подібні погляди або вважають їхнє виникнення втручанням "лукавого". Незважаючи на зовнішню протилежність у поглядах, ті й інші стоять на аналогічних догматичних, антидуховних позиціях.

Як матеріалістичні, так і релігійні світогляди, що помилково трактуються (або ті, що фальсифікуються), затуманюють погляд людини, спрямований і в минуле, і в Космос, а це може швидко призвести до духовної сліпоти. Варто тільки запрограмувати свідомість подібними стереотипами мислення, як люди негайно починають вважати себе вінцем творіння, ніби розвиненіших істот, ніж вони, у Всесвіті просто немає, будучи переконаними, що їхня наука або релігія є єдиною істиною, а інші переконання — "ненаукові" і неправильні або "сумнівні", що суперечать Біблії вже через свою "езотеричність".

Чи можливий інший погляд на походження і майбутнє людства, що відрізняється від того, який нам диктують сучасні панівні світогляди? На це вельми важливе запитання можна відповісти ствердно, якщо подивитися на світ з позиції його багатомірності. Таке розуміння світу цілком прийнятне, оскільки відповідає новітнім досягненням холистичної науки і знанням минулих високорозвинених культур, чия картина світу ґрунтувалася на згаданих "паранормальних" здібностях. Проте ці здібності не вберегли їх від деградації. Як свідчить історія, люди у своїй більшості, як і раніше, не можуть опиратись таким спокусам, як зловживання владою і прагнення до заможного життя.

Висновок. Увесь досвід історії підводить людство до розуміння того очевидного факту, що небезпекам можна запобігти і досягти соціальної гармонії не розвитком науки і техніки, не зміною державного устрою, не диктатурою "сильної людини", не приходом до влади парламентських організацій соціал-демократичного типу, але визнанням насущної необхідності одного-єдиного шляху: встановлення над державою і державами якоїсь незаплямованої, неподкупної високоавторитетної інстанції — етичної, недержавної та наддержавної, бо природа держави неетична по своїй суті.

Яка ж ідея, яке вчення допоможуть налагодити подібний контроль? Який розум його виробить і перетворить на прийнятний для величезної більшості? Якими шляхами прийде така інстанція, що відкидає насильство, до загальнолюдського визнання, на висоту, панівну навіть над об'єднанням багатьох держав? Якщо ж вона візьме до керівництва принцип поступової заміни насильства чимось іншим, то чим же саме і в якій послідовності? І яка доктрина зможе вирішити всі проблеми з їхньою неймовірною складністю, що виникають у цьому зв'язку?

Щоб дати якоюсь мірою відповіді на ці питання, варто передусім чітко сформулювати, хто ж непримиримі противники цього вчення і проти чого (або кого) воно спрямоване.

В історичному плані його вороги — будь-які держави, партії та доктрини, що сповідують насильницьке поневолення інших і будь-які форми та види деспотичного народовладдя; у метаісторичному — лише один — тиранія, що має різноманітний прояв у житті нашої планети.

Насильство може бути виправданим тільки при надзвичайній необхідності, в пом'якшених формах і лише до тих пір, поки щонайвища інстанція шляхом удосконаленого виховання не підготує людство за допомогою мільйонів високодейних розумів і волі до заміни приневолення — добровільністю, припису зовнішнього закону — голосом глибокої совісті, а держави — братством. Іншими словами, поки саме ество держави не буде перетворене, а живе братство всіх не змінить бездушного апарату державного насильства.

Необов'язково треба допускати, що подібний процес неодмінно займе значний відрізок часу. Історичний досвід жорстоких диктатур, які з надмірною енергією та плановістю шляхом деспотизму утверджували свою владу над населенням величезних країн єдиною, чітко продуманою системою виховання і освіти, неспростовно довів, якої надзвичайної сили важіль діє на психіку поколінь.

Наближається століття перемог широкої духовної освіти, вирішальних завоювань нової, тепер ще ледве наміченої педагогіки. Якби хоч у декількох десятках шкіл її опанували, сформувалося б покоління, здатне до виконання суспільного обов'язку не з примусу, а з доброї волі; не із страху, а з творчого імпульсу і любові. В цьому й полягає виховання шляхетної людини.

(Далі буде)

Надійшла в редакцію 2 липня 2012 року

⁴ Словник іншомовних слів / уклад.: С. М. Морозов, Л. М. Шкарапу-та. — К.: Наук. думка, 2000. — С. 339.